

TIJDSCHRIFT
VAN HET
KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP
VOOR
MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM

15^e Jaargang

AMSTERDAM
JOHANNES MÜLLER

1907

Een merkwaardig gedenkstuk.

Een buitengewoon belangrijk penningkundig monument kwam onlangs ter onzer kennis. Dank zij de welwillendheid van den bezitter, kunnen wij er onze lezers een reproductie (plaat N°. IV) en beschrijving van aanbieden.

Het is een gouden gegoten stuk: Aan de voorzijde prijkt, op een aan den achtergrond vaag aangegeven landschap, de Nederlandsche leeuw met zwaard en pijlbundel, daarom het opschrift: ☉ CONCORDIA RES PAR · CRES · DISCORDIA · MAX · DILABUNTUR.

Daar omheen is een buitengewoon smaakvol bewerkte rand, waarop zich een doorlopende olijftak slingert met de volgende emblemata: helm; een voorwerp, dat aan een waaier doet denken; pauwenveer; gebalde vuist; kanon; twee voorwerpen boven elkander, die wij voorloopig niet nader kunnen verklaren en ten slotte twee ineengeslagen handen.

Aan de keerzijde de wapens van Rusland en Zweden op sierlijk bewerkte cartouches, terwijl op den achtergrond dooreengevlochten olijftakken rusten.

Het omschrift luidt: (takje) PAX UNA TRIUMPHIS INNUMERIS PATRIA ANNO 1616.

Ook aan deze zijde vertoont de rand een zich om geheel den penning slingerenden olijftak. De emblemata zijn: gevleugelde hand; JANUS-kop; berg, waarop een oog; liggende leeuw; zuil; curulische zetel; naam van JEHOVAH in hemellicht. Bovenaan is een uiterst sierlijk ornament, bestaande uit maske

en twee dolfinen; aan beide zijden zijn deze motieven herhaald; een oogje bewijst, dat dit stuk voor draagpenning bestemd geweest is; onderaan is de krul van het motief van boven herhaald.

Het geheel is zeldzaam fraai en smaakvol en behoort onder de allerschoonste voortbrengselen der goudsmidskunst van den aanvang der zeventiende eeuw. Helaas is het niet geteekend.

Doch niet alleen als kunstwerk heeft het een buitengewone beteekenis, maar ook als historisch document.

DIRKS vermeldt in zijn *Repertorium* onder N°. 841 dezen penning en citeert den *Catalogus* J. LAAN WILLINK, die in 1851 verscheen; het is mogelijk, maar niet zeker, dat dit het daar bedoelde stuk is. JERONIMO DE VRIES (?) schijnt er bij aangeteekend te hebben: „Deze zeldzame penning is allerwaarschijnlijkst aan DIRK BAS vereerd, een der gemachtigden van de Algemeene Staten om den vrede te bemiddelen tusschen deze Mogendheden” (n.m. Rusland en Zweden) „en die een bestand deden treffen.”

Ook deze onderstelling is mogelijk, maar waarom zou hij juist aan BAS vereerd zijn? Wat toch is het geval. In 1615 werden REINHOLT VAN BREDERODE, Heer van Veenhuizen, President van den Hoogen Raad van Holland, DIRK BAS, Burgemeester van Amsterdam en Ridder ALBERT JOACHIM, Gedeputeerde van Zeeland ter vergadering der Staten-Generaal, naar Zweden en Moscovië afgevaardigd om te pogen een einde te maken aan den aldaar woedenden oorlog. 1)

Allerleerzaamst is het verhaal der avonturen dier heeren, zooals die in 1619 verhaald worden door eenen zekeren GOETERIS, welk verhaal overgenomen

1) BLOK IV 69 Vrede Nederland en Zweden, blz. 163.

is door BAUDARTIUS, in zijn: *Cort verhael der Gedenckweerdighste soo kerkelijcke als wereldlijke Geschiedenis*, Boek VIII, blz. 101 en naverteld is door HUGO BEVERMAN in de *Vaderlandsche Letteroefeningen* 1844, II, bl. 457, met gebruikmaking van het officiële rapport.

Dit gezantschap was inderdaad geen sinecure, vooral niet voor BREDERODE en BAS, die het barre Rusland van den aanvang der XVII^{de} eeuw in moesten. 25 Augustus voer men uit, 22 September kwam men in Narva en vandaar begon de uiterst bezwaarlijke reis naar Nowgorod. Wat al niet doorstaan moest worden: Kozakken en roovers dreigden in groote bosschen, waar men sliep in kleine „téntgens” of onder samengebonden takken, subsidiair onder den „kouden blaeuwen Hemel”, langs „kneppelbrugghen” moest worden heengegaan, te midden van water en moerassen en langs „Cruyssen opgericht tot een teecken dat aldaer yemandt is vermoordt gheworden”, groote rivieren moesten worden overgetrocken op „vlotbrugghen.” De gezant VEENHUYZEN kwam tot tweemalen toe in „merckelyck peryckel sijnes levens”; dan waren er nog de wolven, die de paarden doodbeten. Zoo kwam men 25 October in Nowgorod aan de groote rivier Wolgada, den 14^{den} November kwamen zij aan de schans Starra Russa, waar JOACHIM zich weder bij hen voegde.

Wat ze daar al niet verhalen hoorden van koude en ellende, van moeders, die hun kinderen gebraden opaten, van half bevroren knaapjes, van opgegraven en verorberde lijken. De eigenlijke onderhandelingen werden te Milagona gevoerd, onder het lijden van koude en honger. Het resultaat der onder-

handelingen was, dat op 4 Maart 1616 een wapenstilstand gesloten werd.

Zij ondernamen daarop de terugreis, terwijl de Heer van VEENHUIZEN nog naar Moscou ging om den Czaar te bezoeken. Zij kwamen over Rival te Stockholm, waar hun lijden eindigde en een triomfantelijke en hoogst vereerende ontvangst hen wachtte. Groote eer werd hun aangedaan, de koning ontving hen te midden van zijn allervorstelijkste praal, zij werden ten eten genoodigd en „seer magnifyckelijk van alle ghetracteert”, namens de Staten werden geschenken gegeven, terwijl de gezanten ontvingen „een schoone ende kostelijcke gouden keten van neghen touren, waaraan hing een schoone medaille met Zijner Majesteits effigie, seer rijckelijck met diamanten versierd”; ook de heeren van het gevolg kregen medailles. Over Lubeck, Bremen, Hamburg en Groningen keerde het gezantschap naar den Haag terug, waar men 4 Augustus 1616 aankwam.

Aan de Staten werd een uitvoerig rapport uitgebracht en voor hun moeite werd hen 10000 gulden vereerd . . . . en een penning. Doch dit laatste kunnen wij alleen onderstellenderwijs vaststellen, daar wij wel het buitengewoon fraaie stuk voor ons hebben, maar in de Resolutiën der Staten niets aangaande dit geschenk konden vinden.

Of aan ieder der drie gezanten zulk een gedenkpenning is vereerd en aan wien het stuk, dat wij thans bespraken, toebehoord heeft, is een kwestie, die wel nooit zal kunnen worden uitgemaakt.

H. J. DE DOMPIERRE DE CHAUFÉPIÉ.

Januari 1907.

